



Mutor

De här riktlinjerna vänder sig till samtliga anställda på Försäkringskassan.

Det här handlar riktlinjerna om

Riktlinjerna handlar om vad du som tjänsteman måste vara uppmärksam på när det gäller problematiken kring mutor.

Riktlinjerna styr vårt arbete, men innehåller också stödjande delar.

Det här är styrande i riktlinjerna

- Du får inte ta emot gåvor. Läs mer i avsnitt 3.1.
- Du får som regel inte låta dig bjudas på måltider. Läs mer i avsnitt 3.2.
- Det är Försäkringskassan som ska stå för kostnaderna för kompetensutveckling, studieresor, konferenser m.m. Läs mer i avsnitt 3.3.
- Du får inte privat ta emot resor, tjänster, rabatter, presentkort eller frikort. Läs mer i avsnitt 3.4.
- Hur ska du göra i olika situationer där det kan handla om mutor? Läs mer i avsnitt 4 – 6.
- Den som har tagit emot en muta kan straffas. Läs mer i avsnitt 7 – 8.



Innehåll

1	Inledning	3
2	Generellt om mutor och handel med inflytande.....	3
2.1	Tre olika typsituationer vid mutbrott	4
3	Vad gäller på Försäkringskassan?.....	4
3.1	Gåvor.....	5
3.2	Måltider.....	5
3.3	Kompetensutveckling.....	6
3.4	Resor, tjänster, rabatter och frikort	6
4	Vad gör jag om jag blir erbjuden något som kan vara en muta?	6
5	Vad gör jag med det jag fått och inte kan lämna tillbaka?.....	7
6	Vad gör jag om jag tror att någon av mina arbetskamrater tagit emot något som kan vara en muta?.....	7
7	Vad händer om jag misstänks för att tagit emot en muta?.....	7
8	Vad får det för konsekvenser om jag tar emot en muta?	7
9	Exempel på hur du kan göra i olika situationer för att du inte ska misstänkas för mutbrott eller handel med inflytande	8
10	Planerad uppföljningsmetod	9



1 Inledning

Som tjänsteman vid Försäkringskassan har du ett ansvar för att uppträda på ett sådant sätt att du bidrar till att allmänheten har ett stort förtroende för myndigheten.

Tjänstemän som är anställda i offentlig förvaltning måste vara särskilt försiktiga när det gäller att ta emot förmåner, pengar eller andra gåvor från enskilda och företag.

Du ska därför inte sätta dig i en situation där du ens kan misstänkas för att ha blivit påverkad på ett otillbörligt sätt i din tjänsteutövning.

Det är väldigt viktigt att allmänheten känner förtroende för att Försäkringskassans handläggning är saklig och opartisk. Därför måste vi anställda inom Försäkringskassan vara mycket restriktiva med att ta emot gåvor eller förmåner. Tänk därför alltid efter när du blir erbjuden gåvor, aktiviteter, tjänster eller andra förmåner. Det går oftast att tacka nej på ett trevligt och artigt sätt om du samtidigt ger en förklaring till varför du avböjt. I din förklaring så kan du hänvisa till de regler som gäller för oss inom Försäkringskassan.

Du kan alltid rådfråga din närmaste chef eller VO Myndighetsjuridik om det är acceptabelt att ta emot något som du blivit erbjuden eller hur du ska hantera en gåva du inte kan lämna tillbaka. Men tänk på att det inte blir tillbörligt att ta emot det erbjudna bara för att du har informerat närmaste chef eller någon annan om händelsen.

Alla anställda är skyldiga att känna till och följa dessa riktlinjer. Du som är chef har ett särskilt ansvar för att föra ut dessa riktlinjer till dina medarbetare.

2 Generellt om mutor

Reglerna om mutor och handel med inflytande finns i 10 kapitlet brottsbalken.

Med givande av muta menas att någon lämnar, lovar eller erbjuder dig en muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövning. Det är även frågan om givande av muta om den otillbörliga belöningen i samma syfte lämnas till en närstående till dig. Förmånen är otillbörlig om den kan antas påverka ditt handlande i tjänsten.

Med tagande av muta menas att du tar emot, eller inte uttryckligen tackar nej till en gåva, belöning eller förmån. Det är en muta om den har ett uttalat eller underförstått syfte att påverka dig i din tjänsteutövning. Det gäller oavsett om du får, begär eller om du blir lovad en gåva, belöning eller förmån. Det kan vara fråga om muta även om du blir erbjuden något efter det att du slutat din tjänstgöring, avslutat ett ärende eller samarbetet med en konsult är avslutat.

Ansvar för tagande av muta förutsätter alltså att den otillbörliga förmånen kan kopplas till en person som i sin tjänsteutövning kan utöva inflytande över beslutsprocessen. Inte bara beslutsfattaren omfattas utan även till exempel en föredragande.

Med handel med inflytande avses att du tar emot en otillbörlig förmån, begär eller godtar ett löfte om en sådan förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid



myndighetsutövning eller offentlig upphandling. På motsvarande sätt är det straffbart att lämna, erbjuda eller utlova en otillbörlig förmån till någon för att denne ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling.

Om den som till exempel tar emot en förmån inte har en sådan befattning att han eller hon kan utöva inflytande över beslutsprocessen kan i stället ansvar för handel med inflytande komma i fråga. Ett exempel kan vara om en försäkrad erbjuder en medarbetare som inte är involverad i ärendet en förmån för att han eller hon ska övertala en annan medarbetare att fatta ett visst beslut.

Det som nedan sägs om muta gäller i tillämpliga delar även handel med inflytande.

En muta kan till exempel vara:

- kontanter,
- varor eller tjänster av olika slag,
- presentkort,
- upplåtelse av fritidshus, bil eller båt,
- restaurang- eller teaterbesök,
- biljetter till sportevenemang, eller
- studieresor, kurser och konferenser.

2.1 Tre olika typsituationer vid mutbrott

1) Du accepterar, uttryckligen eller genom att inte genast tacka nej, ett löfte om muta.

Att inte omedelbart tacka nej till ett löfte om muta betyder oftast att löftet accepteras. Om du inte uppfattar löftet som allvarligt menat är du inte skyldig att genast tacka nej till det. Detta gäller också om löftet uttrycks i så allmänna ordalag att det inte finns anledning för dig att besvara det, som till exempel ”Jag ska visa min uppskattning på lämpligt sätt”.

2) Du begär själv en muta.

En sådan begäran kan göras på olika sätt: muntligt, skriftligt eller genom exempelvis gester. Du kan straffas för mutbrott även om din begäran omedelbart avvisas.

3) Du tar emot en muta.

I detta fall kan både den som ger mutan och du som tar emot den straffas, oavsett vem som tagit initiativ till handlingen. Du kan dock inte straffas om du omedelbart lämnar tillbaka mutan eller på något annat sätt klart visar att du inte tänker behålla den.

3 Vad gäller på Försäkringskassan?

På Försäkringskassan är utgångspunkten att vi inte tar emot gåvor, belöningar eller förmåner. Om du blir erbjuden något kan du alltid rådfråga din närmaste chef eller VO Myndighetsjuridik om det är tillåtet att ta emot det du erbjudits. Att närmaste chef eller någon annan vet om att du har fått eller blivit erbjuden en gåva, belöning eller förmån gör dock inte att handlingen blir tillbörlig.



När du blir erbjuden något ska du alltid tänka efter om du kan ta emot det eller inte. Det är bättre att tacka nej en gång för mycket än en gång för lite. Det är ofta lättare att tacka nej till något om du samtidigt förklarar varför du inte kan ta emot det.

3.1 Gåvor

Du bör inte ta emot gåvor från en person eller ett företag som du har kontakt med i tjänsten. Detta gäller också personliga gåvor från försäkrade i form av t.ex. blommor, tårtor eller andra presenter.

Det går inte att fastställa en bestämd gräns för vilket värde en gåva får ha för att den ska vara tillåten att ta emot. Det som är avgörande för om du får ta emot någonting eller inte är alltid om det påverkar dig i din tjänsteutövning.

Du får dock ta emot gåvor som består av enklare reklamartiklar, t.ex. pennor, nyckelringar, eller annat av mindre värde. Som tumregel kan man säga att du kan ta emot gåvor som är värda mindre än 300 kr. Att få saker med ringa värde innebär oftast ingen risk för att du påverkas i din tjänsteutövning och därför kan du ta emot en sådan gåva.

Du får aldrig ta emot gåvor i form av kontanter, presentkort eller liknande oavsett summan. Du får inte heller ta emot gåvor som, oavsett värde, påverkar dig i din tjänsteutövning.

Du får alltså inte ta emot

- kontanter,
- biljetter till sportevenemang, teaterföreställningar, konserter eller liknande,
- gåvor som är värda mer än 300 kr, eller
- gåvor som, oavsett värde, påverkar dig i din tjänsteutövning.

3.2 Måltider

Du får delta i enstaka, inte alltför påkostade måltider i samband med arbete även om någon annan betalar. Du får också delta i enstaka representationsmåltider om de inte är alltför påkostade. För att du ska kunna delta i en måltid som någon annan betalar så krävs det att det finns en direkt koppling till arbetet.

En måltid som du blir bjuden på får inte överstiga 600 kr (jfr Försäkringskassans riktlinjer [2006:14] för representation).

Om sammanträden systematiskt läggs så att de måste kombineras med en måltid och det varje gång är samma part som bjuder är det inte tillbörligt att du deltar i måltiderna. Du får inte heller ta emot en inbjudan till teater, nattklubb eller liknande i samband med en måltid.

Du får inte ”spara” en måltid som du inte kan vara med på till ett senare tillfälle. Du får inte heller ta emot kontanter i stället för att bli bjuden på en måltid.



Du får alltså inte bli bjuden på

- måltider som kostar mer än 600 kr,
- måltider som inte har ett direkt samband med arbetet, eller
- återkommande måltider om det alltid är samma part som bjuder.

3.3 Kompetensutveckling

Grundregeln är att det är arbetsgivaren, Försäkringskassan, som ansvarar för personalens kompetensutveckling och som står för kostnaderna för studieresor, seminarier, kurser, konferenser och liknande.

Det kan vara tillåtet att bli bjuden på till exempel ett seminarium eller en konferens om det är ett seriöst program utan alltför många kringarrangemang av nöjeskaraktär. Arrangemanget måste också vara till nytta för dig i din tjänsteutövning och vara av den karaktären att Försäkringskassan skulle kunna tänka sig att skicka dig dit. Om inbjudan är ställd till dig personligen ska du informera din närmaste chef samt rådgöra med henne eller honom om det är lämpligt att du deltar. Försäkringskassan ska alltid stå för kostnaderna för resa och uppehälle.

3.4 Resor, tjänster, rabatter och frikort

Semester- eller rekreationsresor är aldrig ett naturligt led i tjänsteutövningen och därför får du inte ta emot sådana erbjudanden.

Det är inte tillåtet att du privat tar emot tjänster från en person eller ett företag som du har kontakt med i tjänsten. Det kan till exempel vara frågan om erbjudande om att få bilen reparerad eller huset målat.

Rabatter, frikort eller presentkort som ges till någon eller några utvalda anställda är alltid otillbörliga och du får därför inte ta emot sådana. Detta gäller oavsett om du tänker utnyttja dem eller inte.

Du får alltså inte ta emot

- semester- eller rekreationsresor,
- erbjudanden om att få någon typ av tjänst utförd som inte har med arbetet att göra, eller
- rabatter, frikort eller presentkort som bara ges till någon eller några av Försäkringskassans anställda.

4 Vad gör jag om jag blir erbjuden något som kan vara en muta?

Du ska först och främst genast och tydligt tacka nej till det som erbjuds. Om något som kan vara en muta har skickats till dig ska du så snart som möjligt lämna tillbaka det du fått.

Du ska också informera säkerhetsdirektören eller HR-direktören eller din närmaste chef, som kan ta kontakt med den leverantör eller person som överlämnat eller erbjudit dig något som kan anses som muta. Om du informerar säkerhetsdirektören



eller HR-direktören ska han eller hon informera din chef. Om du informerar närmaste chef ska han eller hon informera säkerhetsdirektören eller HR-direktören.

Om du har juridiska frågor om mutor och handel med inflytande kan du kontakta VO Myndighetsjuridik.

5 Vad gör jag med det jag fått och inte kan lämna tillbaka?

Grundregeln är att du omgående ska lämna tillbaka sådant som kan betraktas som muta. Om du inte kan lämna tillbaka gåvan till givaren ska du diskutera med din närmaste chef eller VO Myndighetsjuridik om hur du ska göra. Försäkringskassan bestämmer i varje enskilt fall om gåvan ska förstöras eller om det kan bli fråga om någon annan åtgärd. Det är viktigt att du inte använder något för eget bruk.

6 Vad gör jag om jag tror att någon av mina arbetskamrater tagit emot något som kan vara en muta?

Du ska snarast anmäla det enligt riktlinjerna (2011:38) Hantering av incidenter och misstänkta interna överträdelser till internutredarna inom VO Myndighetsjuridik. Utredningen kan leda till att ärendet ska överlämnas till Personalansvarsnämnden. Din arbetskamrat kan alltså få en påföljd på grund av sitt agerande. Detta gäller även när det är fråga om givande av muta.

7 Vad händer om jag misstänks för att tagit emot en muta?

Om du misstänks för att ha tagit emot en muta ansvarar VO Myndighetsjuridik för att en utredning startas. Om din närmaste chef, HR-direktören eller någon annan misstänker att du tagit emot en muta ska de alltid rapportera sina misstankar till internutredarna inom VO Myndighetsjuridik. Den som håller i utredningen kontaktar dig sedan för att diskutera det som hänt med dig. Utredningen kan leda till att ärendet ska överlämnas till Personalansvarsnämnden. Du kan alltså få en påföljd på grund av ditt agerande. Detta gäller även när det är fråga om givande av muta.

8 Vad får det för konsekvenser om jag tar emot en muta?

I lindriga fall kan du få en varning eller löneavdrag som påföljd. När brottet är allvarligt kan du bli uppsagd eller avskedad. Är du skäligen misstänkt för mutbrott är Försäkringskassan skyldig att anmäla händelsen till åtal. Det är Personalansvarsnämnden som beslutar om eventuell åtalsanmälan.

Straffet för mutbrott av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år, men när det är fråga om ett grovt brott är straffet fängelse, lägst sex månader och högst sex år. För att handlingen ska vara straffbar spelar det i allmänhet ingen roll vem som har tagit initiativ till handlingen, mutgivaren eller den som tagit emot en muta. Det krävs inte heller att det finns en fullbordad transaktion för att det ska vara fråga om ett brott enligt brottsbalken. För handel med inflytande är straffet böter eller fängelse i högst två år.



9 Exempel på hur du kan göra i olika situationer för att du inte ska misstänkas för mutbrott eller handel med inflytande

- Du har handlagt ett ärende om sjukersättning. Handläggningen av ärendet har tagit lång tid och du har haft mycket kontakt med den försäkrade. När ärendet är avslutat kommer den försäkrade upp till kontoret med en stor tårta och en fin bukett blommor. Du hade förstås kunnat tacka nej direkt, men tycker att du inte kan göra det utan att såra den försäkrade, som ju bara vill tacka dig för hjälpen. **Kontakta i så fall omgående din närmaste chef som får ta ställning till vad du ska göra med tårtan och blommorna. Du ska alltså inte själv ta hand om gåvorna. Det är alltså inte i sin ordning att ta emot något även om du har avslutat ärendet eller kontakten med personen eller företaget ifråga.**
- Du arbetar med en konsultfirma i ett långvarigt projekt. För att få lite avkoppling och gemenskap i projektet bjuder firman dig och de andra deltagarna i projektet med respektive på teater. Du tackar nej till erbjudandet och förklarar för firman att du inte kan delta eftersom detta inte har koppling till arbetet. **Gå inte, med eller utan respektive, på arrangemang som inte har koppling till arbetet.**
- Du och din arbetskamrat ska ordna en kick-off i ett projekt. Ni har kommit fram till att en trevlig aktivitet skulle kunna vara att resa bort ett par dagar. Med logi, mat, dryck och underhållning skulle det kosta ett par tusen kronor per person. Projektets budget rymmer dock inte några större utsvävningar. En konsult som är inlånad på enheten erbjuder att hennes företag kan stå för maten och underhållningen under dessa dagar. Du tackar nej till erbjudandet och förklarar varför för konsulten. **Det är Försäkringskassan som står för de kostnader som uppkommer i samband med vår verksamhet.**
- Du arbetar i ett projekt där det också ingår externa konsulter. Ni har arbetat länge och hårt ihop och konsulterna föreslår att ni efter sista projektmötet ska gå ut och äta tillsammans i projektet. Du får reda på att det handlar om middag på en medeldyr restaurang. Eftersom måltiden har samband med arbetet och den kostar mindre än 600 kr kan du tacka ja. **Du kan tacka ja till inbjudningar till måltider, restaurang- och krogbesök, som har direkt koppling till arbetet och där priset för måltiden är högst 600 kr per person.**
- Den du brukar köpa rengöringsprodukter av för Försäkringskassans räkning bjuder dig på julbord på en restaurang. Du förstår av inbjudan att detta inte kommer att ha någon koppling till arbetet och att du kommer att bli bjuden på mat och valfri dryck. Du tackar därför nej till inbjudan. **Tacka nej till inbjudningar till måltider, restaurang- och krogbesök som inte har någon direkt koppling till arbetet.**
- En av Försäkringskassans leverantörer vill visa sin uppskattning för att vi är en stor och trogen kund. Du är arbetskamrat till den som ansvarar för inköpen av produkterna och inte direkt involverad i inköpen. Leverantörerna vill bjuda dig



på middag på Fina Krogen och efter middagen ska du och leverantörerna gå vidare till teatern för att se en musikal. Du tackar nej till inbjudan och förklarar för leverantören varför du inte kan vara med. **Tacka nej till bjudningar med underhållning även om du, som i det här fallet, inte är involverad i beslutsprocessen. I annat fall kan du bli misstänkt för handel med inflytande.**

- Du arbetar i ett projekt tillsammans med konsulter från ett företag. En av konsulterna har biljetter till en match i allsvenskan. Du och alla de andra projektdeltagarna blir erbjudna att följa med. Du tackar nej till erbjudandet och förklarar för konsulten varför du inte kan följa med. **Tacka nej till inbjudningar till sportevenemang.**
- Du har blivit inbjuden till en konferens i Tyskland och behöver inte stå för några kostnader själv. Det företag som står bakom konferensen är också Försäkringskassans leverantör av telefoner. Konferensen varar i tre dagar. Under dessa tre dagar kommer du att vara med på seminarier om strålning från mobiltelefoner, om framtidens telefoni och om eventuella arbetsskador som kan uppstå av att prata för mycket i telefon. Seminarierna är tre timmar per dag. Resten av tiden är det tänkt att deltagarna ska gå på teater, restaurang, sightseeing och andra nöjen. Du tackar nej till erbjudandet eftersom det är för lite arbete och för mycket nöje. Du förklarar för företaget varför du inte kan vara med om de betalar. **Tacka nej till resor där det är mycket nöje och lite arbete.**

Kom ihåg att alltid tänka efter innan du tar emot något! Om du är osäker på om du kan ta emot något eller inte så tacka nej direkt.

Om du har juridiska frågor om mutor eller handel med inflytande kan du kontakta VO Myndighetsjuridik.

Ytterligare information

Information från Institutet mot mutor (IMM) finns på www.institutetmotmutor.se
IMM har även en sida med frågor och svar och rättsfall om mutor.

10 Planerad uppföljningsmetod

Rättsavdelningen har för avsikt att använda indikationer och incidenter samt återkoppling från organisationen som metoder för att följa upp de här riktlinjerna.